

รายงานการศึกษาชนิดพันธุ์ไม้

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕

พลับพลา

Microcos tomentosa Smith

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ ๑๔

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขานครสวรรค์

คำนำ

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 14 ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานและแผนงานอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตที่ 1 พื้นที่ป่าไม่ได้รับการบริหารจัดการ กิจกรรมหลักส่งเสริมและพัฒนาการป่าไม้ กิจกรรมพัฒนาการป่าไม้ กิจกรรมพัฒนาวนศาสตร์ชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยกรมป่าไม้ได้กำหนดให้ทำการสำรวจและศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ที่สามารถใช้ส่วนต่าง ๆ เป็นอาหาร เป็นพืชสมุนไพร และเพื่อการค้าทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ชั้นล่าง พืชหัว หรือไม้เลื้อย ในพื้นที่รับผิดชอบ และคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญ การจัดการเป็นแหล่งผลิต การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต ผลการใช้ประโยชน์จากผลผลิต วิเคราะห์ผลผลิต และด้านเศรษฐกิจ และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและเผยแพร่

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 14 ได้พิจารณาคัดเลือกต้นพลับพลา ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีคุณสมบัติด้านเนื้อไม้ที่แข็งแรงและมีสีเหลืองแดงสวยงาม อีกทั้งยังมีประโยชน์หลายด้าน เช่น เป็นไม้เศรษฐกิจและนำมาแปรรูปทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน ทั้งยังเป็นพืชสมุนไพรใช้รักษาโรค และผลของพลับพลานำมาทำเป็นการละเล่นได้ในการศึกษาได้รวบรวมรายละเอียดในเรื่องของข้อมูลโดยทั่วไป ทั้งนิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ การใช้ประโยชน์และสรรพคุณทางยา ซึ่งทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการศึกษาชนิดพันธุ์ไม้เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ และส่งเสริมเผยแพร่ต่อไป

สิงหาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
พลีบท	1
ในเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์	2
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	2
การขยายพันธุ์	3
การใช้ประโยชน์และสรรพคุณทางยา	3
บรรณานุกรม	11

การศึกษาชนิดพันธุ์ไม้

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

พลับพลา

ชื่อสามัญ : พลับพลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microcos tomentosa* Smith

ชื่อวงศ์ : TILIACEAE

ชื่อพื้นเมือง : กะปุกกะปู้ สากกะเบือตง สากกะเบือละว้า หมากหอม ลาย พลา

ค่อม ก่อม (ภาคเหนือ)

พลับพลา ชี้เถา (ภาคกลาง)

ค่อมส้ม ก่อมส้ม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

พลองส้ม ค่อมเกลี้ยง (ภาคตะวันออก)

มลาย (ภาคตะวันออกเฉียงใต้)

น้ำลายควาย พลาขาว พลาลาย (ภาคใต้)

จื้อมือแก (มลายู-ภาคใต้)

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์

ในประเทศ พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปในป่าเบญจพรรณ ป่าผสมผลัดใบ ป่าดิบแล้งและป่าดิบชื้น

ในต่างประเทศ พม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม จีน อินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พลับพลา เป็นไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูงได้ถึง 20 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่ม กลมทึบ เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกออกเป็นสะเก็ดบางๆ พลับพลามีลำต้นใหญ่ใบครีมี และดอกยังชูช่อคล้ายฉัตรสีเหลืองทองปกคลุมอยู่ทั่วบริเวณ พลับพลาขึ้นในป่าเบญจพรรณ ป่าผสมผลัดใบ ป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น เวลาคนเดินป่าแล้วถูกพิษของยางนองก็นำเปลือกของพลับพลานี้เองมาใช้แก้พิษ นอกจากจะขึ้นอยู่ในป่าแล้ว เรายังสามารถนำพลับพลามาปลูกได้ทั่วไปเพราะเป็นพืชที่แข็งแรง ดูแลรักษาง่าย ผลเป็นอาหารของนกได้ และยังมีคุณสมบัติเป็นยาแผนโบราณอีกด้วย

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่กลับ มีขนสากทั่วไป ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้นหรือเว้าแหว่งเป็นรีว โคนใบมน หลังใบและท้องใบมีขนรูปดาวสีน้ำตาลปกคลุม ขอบใบจักฟันเลื่อยถึงเรียบ บิด ๆ เส้นแขนงใบข้างละ 4-6 เส้นเรียงสลับจดขอบใบ ก้านใบยาว 5-10 มม.

ช่อดอก มีสีเหลือง ออกตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมากและล้อมรอบรังไข่

ผล มีรูปร่างกลมหรือรูปไข่กลับ ผิวของผลมีขนทั่วไป ออกเป็นช่อเมื่อสดสีเขียว มีเนื้อเมล็ดเดี่ยว เมื่อแก่มีจะสีเหลือง พอสุกจะมีสีม่วงดำ ผิวมีขนรูปดาวหรือเกลี้ยงขนาดผลกว้าง 0.5-1 ซม. ยาว 1-1.5 ซม. ออกดอกเดือน เม.ย.-พ.ค. และติดผลตั้งแต่เดือน มิ.ย.-ธ.ค.

การขยายพันธุ์

โดยการเพาะกล้าจากเมล็ด

ประโยชน์ และสรรพคุณทางยารักษาโรค

ผลแก่กินได้ และนำมาทำเป็นกระสุนปืนเล่นกันเรียกว่า เล่นนับโพง เล่นโยจากเปลือกใช้ทำเชือกหยาบๆ

คนโบราณใช้แก่นของพลับพลามาผสมกับแก่นของโมกหลวง ลำต้นกำแพงเจ็ดชั้น ลำต้นสบู่ขาว ลำต้นพลองเหมือด แก่นจำปา และคำตันคำรอก ต้มน้ำดื่มแก้หอบหืดได้ด้วย

เป็นไม้ประดับ พลับพล่าเป็นไม้ขนาดเล็ก พุ่มเรื้อนยอดไม่กว้าง โปรง ปลูกให้ร่มเงาได้แต่ไม่เด่นมากนัก

ลักษณะลำต้นพลับพลา

ลักษณะเนื้อไม้

ลักษณะเรือนยอด

เรือนยอดเป็นพุ่ม กลมทึบ

ลักษณะใบ

ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่กลับ มีขนสากทั่วใบ
ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้นหรือเว้าแหว่ง
เป็นริ้ว โคนใบมน

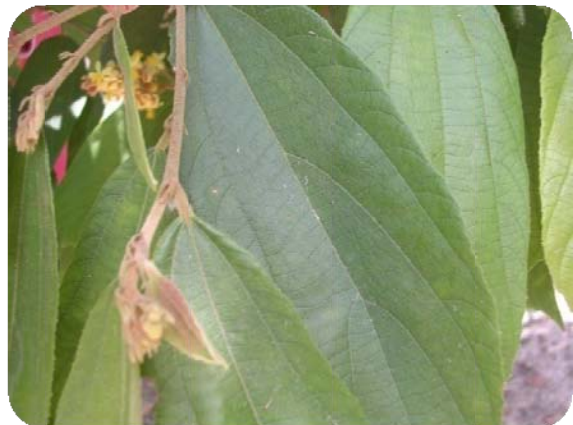
ความกว้างใบ ประมาณ 7 ซม.

ความยาวใบ ประมาณ 20 ซม.

ลักษณะหน้าใบ

ลักษณะหลังใบ

ลักษณะช่อดอก

ช่อดอกมีสีเหลือง ออกตามง่ามใบและปลายกิ่งเรียงกันเป็นช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมากและล้อมรอบรังไข่

ลักษณะผล

ผลแก่สดมีสีเขียวออกเป็นช่อเรียงกันเป็นแถว

ลักษณะผลแก่แห้ง

ผลแก่ที่แห้งแล้วจะมีสีน้ำตาลและมีขน

ผลแก่ของพลับพลานำมาทำเป็นของเล่น

จับโผง เป็นชื่อการเล่นชนิดหนึ่งของภาคใต้ที่นำเอาลูกพลลา (พลับพล) ภาคกลางเรียก (อีโป๊ะ) มายัดใส่กระบอกไม้ไผ่ด้วยการตีๆ แล้วใช้ไม้ไผ่ที่เหลาไว้ อย่างดี ยัดลงไปแล้วยิง จะมีเสียงดังโผง เป็นที่สนุกสนาน ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่น ของเด็กๆ ที่อยู่ในเขตรอบนอกของเมือง ที่ยังคงมีต้นพลับพล ซึ่งเป็นวัสดุหลักใน การนำมาทำกระสุน ของเล่นชนิดนี้จะเล่นได้เฉพาะในช่วงที่ต้นพลับพลออกลูก หรือบางคนใช้กระดาษชุบน้ำให้ยุ่ย แล้วนำมายัดกระบอกไม้ไผ่ แทนกระสุนลูก พลับพล

จับโผง หรืออีโป๊ะ ที่ทำจากไม้ไผ่

วัสดุในการทำจับโผง

1. กิ่งไม้ไผ่ที่มีรู
2. ไม้ไผ่แห้งเหลาเท่าขนาดรู
3. ลูกพลับพล หรือ กระดาษชุบน้ำ สำหรับเป็นลูกกระสุน

วิธีทำ

1. ตัดไม้ไผ่ให้มีรูทั้งสองด้าน
2. นำไม้ไผ่แห้งมาเหลาให้เท่าขนาดรู พร้อมทำด้ามจับ เพื่อเป็นไม้

กระทู้

3. นำกระสุนลูกพลับพลามาอัดใส่กระบอกไม้ไผ่แล้วตีๆ แล้วใช้ไม้ไผ่ที่เหลาไว้สำหรับเป็นด้ามยัดลงไปแล้วกระทู้แรงๆ ให้เกิดแรงดันแล้ววิ่งไปที่ต้องการ จะมีเสียงดังโพง แต่การเล่นต้องระมัดระวังถ้าโดนผิวหนังอาจทำให้เกิดบาดแผลได้

วิธีการเล่นฉับโพง หรืออีโป๊ะ

คณะผู้ทำการศึกษาและจัดทำรายงานการศึกษาชนิดพันธุ์ไม้
เรื่อง พลับพลา

โดย

นายเดชา ชมดี	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ หัวหน้าศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 14
นางลักขณา พวงมาลัย	นักวิชาการเผยแพร่
นายอำนาจ บุญงามข้า	เจ้าพนักงานการเกษตร
นางนัยนา ปั่นนาค	เจ้าหน้าที่เครื่องคอมพิวเตอร์
นายดาบชัย ดีศรี	เจ้าหน้าที่การเกษตร
นางภัคจิรา ดีศรี	เจ้าหน้าที่การเกษตร
นายมงคล กองแก้ว	คนงานเพาะชำ
นายสัญญา กรีสง่า	คนงานเพาะชำ